

УДК 553.042

doi <https://doi.org/10.31996/mru.2018.4.12-17>

С. А. ВИЖВА, д-р геол. наук, професор (Київський національний університет імені Тараса Шевченка ННІ "Інститут геології"), vsa@univ.net.ua,
М. М. КУРИЛО, канд. геол. наук, доцент (Київський національний університет імені Тараса Шевченка ННІ "Інститут геології"), kurilo@mail.univ.kiev.ua, <https://orcid.org/0000-0002-1411-2754>,
А. В. БАЛЕГА, аспірантка (Київський національний університет імені Тараса Шевченка ННІ "Інститут геології"), a_balega@ukr.net

S. A. VYZHVA, D. Sc. in geology, professor (Institute of Geology, Taras Shevchenko National University of Kyiv), vsa@univ.net.ua,
M. M. KURYLO, Ph. D. in geology, assistant professor (Institute of Geology, Taras Shevchenko National University of Kyiv), kurilo@mail.univ.kiev.ua, <https://orcid.org/0000-0002-1411-2754>,
A. V. BALEGA, post-graduate student (Institute of Geology, Taras Shevchenko National University of Kyiv), a_balega@ukr.net

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ Й ВІДТВОРЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ МІНЕРАЛЬНО-СИРОВИННОЇ БАЗИ ТА СПОСОБИ ЇХНЬОГО ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

REGIONAL ASPECTS OF DEVELOPMENT AND REPRODUCTION OF THE DOMESTIC MINERAL BASE AND WAYS OF THEIR FINANCIAL SUPPLY

У статті розглянуто основні аспекти регіонального розвитку мінерально-сировинної бази України (МСБ), досліджено її регіональну структуру через групування адміністративно-територіальних одиниць за активністю щодо виконання робіт з користування надрами, ступенем промислового освоєння наявних розвіданих запасів корисних копалин, кількісно-видовою ознакою та наявністю стратегічно важливих корисних копалин. З'ясовано, що збалансований розвиток МСБ окремих регіонів ускладнений нерівномірним розподілом вивчених і прогнозних мінеральних ресурсів у межах окремих територій, а також особливостями розподілу споживачів мінеральної сировини. Виявлено головні вади в регіональній структурі МСБ та визначено напрями їхньої оптимізації задля досягнення збалансованих показників освоєння.

Дослідження офіційних сайтів областей, міст та об'єднаних громад засвідчили системний брак регіональних програм розвитку МСБ, офіційно затверджених рішеннями місцевих органів самоврядування.

Ключові слова: мінерально-сировинна база, децентралізація, регіональні програми розвитку мінерально-сировинної бази, рентна плата за користування надрами, збір за надання спеціального дозволу на користування надрами.

Постановка проблеми. Концепція сталого розвитку у сфері використання мінеральних ресурсів ґрунтується на визначенні збалансованих показників їхнього сучасного використання, темпів відтворення для майбутніх поколінь, зважаючи на всі позитивні й негативні аспекти використання надр. Збалансований розвиток МСБ окремих регіонів України ускладнений нерівномірним розподілом вивчених і прогнозних мінеральних ресурсів у межах окремих територій, а також особливостями розподілу підприємств-споживачів мінеральної сировини. На загальнодержавному рівні для розв'язання вищезазначених проблем було затверджено Загальнодержавну програму розвитку мінерально-сировинної бази до 2030 року [3], але за основу документа було взято виконання стратегічних загальнодержавних питань у сфері геологічного вивчення та

The main aspects of regional development of the mineral base of Ukraine are defined. The structure of regional development of the mineral base of Ukraine was investigated by grouping administrative and territorial units by the activity of subsoil work, by the degree of industrial development of available proven reserves of minerals, by quantity and type, by the presence of strategically important minerals. It is established that balanced development of the mineral base of individual regions is complicated by the uneven distribution of studied and forecast mineral resources within the limits of separate territories, as well as the peculiarities of distribution of consumers of mineral raw materials. The main disadvantages in the regional structure of the mineral base were identified and the main directions of their optimization were determined in order to achieve balanced development indicators.

The state of national programs development of mineral base of Ukraine for period to 2010 and 2030 was adopted for the balanced development of Ukraine's mineral base. But this program does not include the issue of the regional nature of the development of a mineral base in the conditions of decentralization, which is provided for by the Concept of reforming local self-government and territorial organization of power in Ukraine.

The study of official sites of regions, cities and united communities showed a systematic absence of official regional development programs for the mineral resource base.

Keywords: mineral base, decentralization, regional programs of development of the mineral base, rent of subsoil, fee for a special permit for the use of subsoil.

використання надр без відображення регіонального аспекту розвитку МСБ у контексті децентралізації владних і фінансових повноважень регіонів України згідно з Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [5]. Регіональний рівень розвитку МСБ передбачає розроблення й затвердження регіональних програм розвитку МСБ, що належить до компетенції обласних, Київської та Севастопольської рад відповідно до чинного законодавства. Утілення місцевих програм розвитку мінерально-сировинної бази є компетенцією сільських, селищних, міських і районних рад [2]. Ці норми законодавства не є такими, що зобов'язують обласні ради звітувати про розроблення й запровадження таких програм розвитку, а крім того, не визначено джерела фінансування таких дій, що призводить або до низького рівня підготовки регіональних програм розвитку МСБ, або до їхньої відсутності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження щодо збалансованого розвитку МСБ та мінерально-сировинного комплексу держави висвітлено в публікаціях таких авторів, як М. М. Коржнев, В. С. Міщенко, І. Д. Андрієвський, В. В. Матюха, М. В. Жикаляк тощо, та в окремих нормативних документах. Загальні положення та найвагоміші для держави напрями геологорозвідувальних робіт визначено в положеннях Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року [3]. Згідно з цим документом МСБ України є достатньо вагомою у світовому масштабі, у надрах виявлено майже 20 тис. родовищ і проявів 117 видів корисних копалин, з яких 8290 родовищ і 1110 об'єктів обліку за 98 видами мінеральної сировини мають промислове значення й обліковуються в державному балансі запасів корисних копалин, 3349 родовищ перебувають в експлуатації. Отже, серед облікових об'єктів понад 35 % залучено в промислову розробку.

Окреслення не вирішених раніше частин проблеми. Збалансованість розвитку всієї МСБ залежить не лише від наявних ресурсів і запасів, а й ступеня забезпеченості ними на певний термін, відповідності вимогам споживачів як за якістю, так і за кількістю запасів, урахування вимог екологічної безпеки та інших чинників. Детальної розробки й упровадження потребують програми розвитку МСБ у регіональному масштабі. На сьогодні такі програми розроблено зазвичай у формальному вигляді й вони висвітлюють лише частину Загальнодержавної програми розвитку МСБ [3], яка стосується конкретного регіону. Насправді регіональні програми мають забезпечувати збалансовану структуру й раціональність використання надр у межах окремих областей, районів. Вони мають бути у відкритому доступі як для пересічного громадянина України, так і для потенційних інвесторів та надрокористувачів. Дослідження офіційних сайтів областей, міст та об'єднаних громад засвідчили цілковитий системний брак або формалізований вигляд регіональних програм розвитку МСБ, офіційно затверджених рішеннями місцевих органів самоврядування різних рівнів. Актуальним є питання фінансового забезпечення виконання владних повноважень органів державної влади регіонального рівня у сфері розвитку та відтворення МСБ. На сьогодні єдиним можливим джерелом видатків для здійснення таких владних повноважень розглядають лише рентну плату за користування надрами й зовсім не беруть до уваги коштів від збору за надання спеціальних дозволів на користування надрами, хоча обласні ради ухвалюють рішення щодо погодження надання таких дозволів.

Метою дослідження є аналіз регіонального аспекту розвитку та відтворення мінерально-сировинної бази України й пошук можливих джерел фінансування регіональних програм розвитку МСБ задля активізації заходів щодо раціонального використання та охорони надр на регіональному рівні.

Основні результати дослідження. Уряд України з 2014 року розпочав глобальний процес децентралізації з переданням від державної влади до органів місцевого самоврядування владних повноважень і потрібних для цього фінансових ресурсів, зокрема у сфері надрокористування – від обласних адміністрацій у галузі регіонального розвитку, охорони довілля, розвитку інфраструктури регіону до районних та обласних рад [5].

З огляду на поділ корисних копалин за своїм значенням на корисні копалини загальнодержавного та місцевого значення [4] часто вважають, що регіональний рівень використання надр стосується тільки корисних копалин місцевого

значення. Такі твердження не відповідають дійсності, оскільки всі види користування надр починаються з отримання погодження місцевих органів влади, які і є відповідальними за регіональний розвиток МСБ. Зокрема, визначено [2], що до відання сільських, селищних, міських і районних рад на їхній території належить погодження надання надр у користування для геологічного вивчення, розробки родовищ корисних копалин місцевого значення. До компетенції обласних, Київської та Севастопольської міських рад належить погодження надання надр у користування для розробки родовищ корисних копалин місцевого значення; погодження надання надр у користування для геологічного вивчення й розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення, а також для цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин. Отже, на регіональному рівні є можливості регулювання всіх видів користування надр, яке відбувається на визначеній території.

Зарахування корисних копалин до корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення здійснює Кабінет Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Головним інструментом управління та відтворення МСБ на місцевому рівні є регіональні програми розвитку МСБ. Такі програми – офіційний документ, який регламентує використання й відтворення мінерально-сировинної бази окремого регіону (області, міста, району, населених пунктів).

Підготовка регіональних програм розвитку мінерально-сировинної бази, раціонального використання та охорони надр, а саме їхнє розроблення, затвердження й виконання в нашій державі визначено нормативними документами і є компетенцією обласних, Київської та Севастопольської міських рад у сфері регулювання гірничих відносин [2]. Там само ст. 10 Кодексу України про надра визначено, що реалізація місцевих програм розвитку мінерально-сировинної бази, раціонального використання та охорони надр є компетенцією сільських, селищних, міських і районних рад.

Регіональні програми розвитку мають визначати як об'єкти МСБ, так і мінерально-ресурсного потенціалу конкретної території. Водночас мінерально-сировинна база – це сукупність розвіданих і попередньо оцінених запасів корисних копалин і супутніх компонентів, що може бути застосована в галузях економіки за умови отримання економічного зиску на рівні, достатньому для провадження розширеного виробництва для забезпечення економічної безпеки держави. Мінерально-сировинний потенціал – сукупність уміщених у надрах держави чи регіону розвіданих і попередньо оцінених запасів і перспективних ресурсів корисних копалин, які становлять економічний інтерес у перспективі.

Докладний аналіз розроблених і опублікованих програм обласного та районного рівнів [9–12] засвідчив, що головними проблемними питаннями розвитку місцевої мінерально-сировинної бази є такі:

- відсутність геологічної інформації щодо родовищ корисних копалин і особливо проявів з недостатнім ступенем геологічного вивчення, що не дає змоги оцінити потенціал району;
- відсутність регіональних кадастрів корисних копалин і балансів запасів з обов'язковим переліком стратегічних і дефіцитних для району видів корисних копалин;
- зволікання відповідних служб з наданням потрібних дозвільних документів (ліцензій, земельних і гірничих відводів);
- розпаювання земельних ділянок, де залягають чималі запаси корисних копалин;

– брак або обмежене фінансування пошуків і розвідки нових родовищ.

Для розв'язання проблем збалансованого розвитку регіональних МСБ потрібно спочатку встановити загальні закономірності їхнього функціонування, особливості сировинної структури МСБ окремих регіонів нашої держави.

У праці [6] визначено, що структура МСБ промислових регіонів України за ступенем геологічного вивчення та підготовленості родовищ до промислового освоєння сприятлива загалом і для забезпечення потреб промисловості щодо базових видів мінеральної сировини на віддалену перспективу зокрема. Проте загальновідомим є дефіцит таких видів корисних копалин, як природний газ, нафта, благородні, рідкісні та кольорові метали, алмази, ванадій, вольфрам, молібден, літій, барит, апатити, фосфорити тощо. Це характеристика вітчизняної МСБ у державному масштабі, але є диспропорції в структурі МСБ і дефіцити окремих видів корисних копалин на регіональному й місцевому рівнях. Аналіз регіонального масштабу надання спеціальних дозволів на користування надрами (з визначенням корисної копалини) засвідчив неоднорідність в активності робіт з користування надрами в Україні. Усього станом на 27.09.2018 року в Україні є чинними 3115 таких дозволів, але їхня кількість в окремих адміністративно-територіальних одиницях коливається від 2 до 313 [14]. З огляду на норми чинного законодавства щодо припинення права користування надрами, наявність чинного дозволу на користування надрами зобов'язує надкористувача здійснювати обсяг та перелік робіт, визначений дозволом [2]. Відповідно до даних пошукової системи ДНВП “Геоінформ України” адміністративно-територіальні одиниці України за активністю виконання робіт з користування надрами можна поділити на такі групи: група регіонів з достатньо високою активністю виконання робіт з надкористування (150–300 спеціальних дозволів), група регіонів із середньою активністю (100–149 спеціальних дозволів), група регіонів з помірною активністю (99–50 спеціальних дозволів), група регіонів з низькою активністю (49–1 спеціальний дозвіл):

- 1 група (150–300 дозволів) (Луганська, Львівська, Донецька, Полтавська, Житомирська, Харківська області)
- 2 група (100–149 дозволів) (Івано-Франківська, Закарпатська, АР Крим, Вінницька, Хмельницька, Тернопільська, Рівненська, Дніпропетровська, Київська області)
- 3 група (50–99 дозволів) (Сумська, Чернівецька, Кіровоградська, Запорізька, Черкаська, Херсонська, Волинська, Чернігівська області)
- 4 група (49–1 дозвіл) (Миколаївська, Одеська області, м. Київ, шельф Чорного моря, шельф Азовського моря, м. Севастополь).

Відповідно до аналізу статистичної інформації та інформації з опублікованих і довідкових джерел (дані ДНВП “Геоінформ України” та ін. [15, 16]) визначено такі показники регіонального масштабу, які характеризують структуру МСБ окремих областей:

- загальна кількість обліковуваних родовищ разом з окремими об'єктами обліку;
- кількість родовищ, які залучено в експлуатацію;
- кількість родовищ за видами корисних копалин разом з експлуатованими;
- розвідані запаси промислових категорій за видами корисних копалин ($A+B+C_1$ та C_2 за умов складної геологічної будови);

– кількість видів корисних копалин, обліковуваних у регіоні;

– обсяги видобутку за окремими видами корисних копалин.

Унаслідок розраховано такі показники, як частка сировинної бази окремих видів корисних копалин у загальних показниках МСБ регіону; частка залучених у промислове освоєння об'єктів; частка видобутку регіону в загальних показниках видобутку по Україні тощо.

За ступенем промислового освоєння наявних розвіданих запасів корисних копалин серед областей вирізняється група з показниками нижче від середнього рівня (частка залучених у промислове освоєння об'єктів становить 20–30 %); група із середніми показниками (30–40 %) і група з масштабним залученням розвіданих запасів у розробку з показником понад 40 %.

Відповідно до груп належність регіонів є такою:

1 група (20–30 %): Вінницька, Волинська, Кіровоградська, Миколаївська, Рівненська області;

2 група (30–40 %): Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Львівська, Одеська, Тернопільська, Херсонська, Харківська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька області;

3 група (понад 40 %): АР Крим, Дніпропетровська, Донецька, Закарпатська, Полтавська, Житомирська, Сумська, Чернігівська області.

За кількістю обліковуваних видів корисних копалин (за розвіданими запасами) виділяють групу з обмеженою кількістю (10–20 видів); групу із середніми показниками (20–30 %) та групу областей з набагато більшим різноманіттям корисних копалин (понад 30 %).

Відповідно до груп належність регіонів є такою:

1 група (10–20 видів): Вінницька, Волинська, Київська, Рівненська, Тернопільська, Херсонська, Черкаська, Чернігівська, Чернівецька області;

2 група (20–30 %): Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Сумська, Хмельницька області;

3 група (понад 30 %): АР Крим, Дніпропетровська, Донецька, Закарпатська, Полтавська, Житомирська, Кіровоградська, Одеська, Харківська області.

Крім наведених вище класифікацій, для структури МСБ має велике значення, чим забезпечуються показники кількості запасів та залучення в промислове освоєння родовищ. Проведений аналіз структури МСБ областей засвідчив, що можна виділити такі групи областей з переважанням певних груп корисних копалин:

1 група – регіони з переважанням корисних копалин паливно-енергетичного комплексу;

2 група – регіони з переважанням корисних копалин для виробництва будівельних матеріалів;

3 група – з рівномірним розподілом окремих груп корисних копалин.

Для докладнішої характеристики чітко визначено не тільки типові групи, але й підгрупи з розподілом, який наведено в таблиці.

За результатами аналізу довідкових даних [14] зафіксовано істотні відмінності в структурі мінерально-сировинної бази окремих областей. Кількість родовищ корисних копалин та об'єктів обліку змінюється у великих межах – від 99 в Херсонській до 689 в Донецькій областях; експлуатованих родовищ – від 34 в Херсонській до 291 у Житомирській і Донецькій областях. Середні значення цих показників по Україні становлять 348 родовищ та ділянок надр, обліковуваних балансом, та 130 експлуатованих об'єктів. Середній показник залучених у промислове освоєння об'єктів за областями – 37 %.

Таблиця. Класифікація областей за особливостями структури МСБ (за групами корисних копалин)

Група	Характеристика підгрупи	Назви областей
1 група – регіони з великою перевагою корисних копалин паливно-енергетичного комплексу		
	1.1. Виняткова перевага корисних копалин паливно-енергетичного комплексу	Волинська
	1.2. + велика частка корисних копалин для виробництва будівельних матеріалів	Луганська, Рівненська, Сумська, Чернігівська
	1.3. + наявність інших видів корисних копалин стратегічного значення	Донецька, Івано-Франківська, Львівська
2 група – регіони з переважанням корисних копалин для виробництва будівельних матеріалів		
	2.1. Виняткова перевага корисних копалин для виробництва будівельних матеріалів	Вінницька, Миколаївська, Одеська, Чернівецька
	2.2. + велика частка корисних копалин паливно-енергетичного комплексу	Тернопільська, Харківська, Хмельницька, Черкаська
	2.3. + наявність інших видів корисних копалин стратегічного значення	АРК, Закарпатська, Запорізька, Житомирська, Кіровоградська, Херсонська
3 група – регіони з рівномірним розподілом окремих груп корисних копалин		Полтавська, Дніпропетровська

Такі характеристики, як структура розвіданих запасів за видами корисних копалин та величина і якість запасів зумовлені насамперед геологічними передумовами розвитку території, але такі характеристики МСБ, як ступінь залучення в експлуатацію, темпи відтворення МСБ за головними напрямками залежать і від систем господарювання, які функціонують у відповідних регіонах.

Відповідно до виявлених недоліків у структурі регіональних МСБ можна визначити головні напрями їхньої оптимізації для досягнення збалансованих показників освоєння:

- створення бази обліку та зберігання геологічної інформації регіонального рівня, яка забезпечить вирішення оперативних завдань місцевого рівня;

- визначення темпів видобутку й використання окремих видів корисних копалин, їхніх втрат, терміну забезпеченості розвіданими запасами;

- визначення пріоритетних напрямів розвитку місцевих мінерально-сировинних комплексів, які передусім стосуються таких складників.

Для першої групи регіонів з переважанням корисних копалин паливно-енергетичного комплексу:

- забезпечення бази мінеральної сировини для виробництва будівельних матеріалів;

- забезпечення бази мінеральної сировини для сільського господарства;

- забезпечення районів питною підземною водою.

Для другої групи регіонів з переважанням корисних копалин для виробництва будівельних матеріалів:

- забезпечення геологічного вивчення та промислової оцінки родовищ корисних копалин, які є дефіцитними для цього району (паливно-енергетичних, рудних і нерудних);

- визначення способів забезпечення потреб за допомогою родовищ інших районів і областей з обґрунтуванням конкретних родовищ і об'єктів обліку.

Для третьої групи регіонів з рівномірним розподілом окремих груп корисних копалин:

- забезпечення геологічного вивчення та промислової оцінки родовищ корисних копалин стратегічного значення;

- геолого-екологічний моніторинг територій з утіленням потрібних заходів екологічної рекультивациі відпрацьованих об'єктів.

Фінансування вищевказаних заходів має відбуватися в межах затверджених регіональних програм розвитку МСБ

з джерел, не заборонених законодавчо. На сьогодні такі джерела законодавчо не визначено, а тому й постає питання щодо їхнього походження та обсягу асигнувань. Вирішити вищевказане питання можливо коштом рентної плати за користування надрами та збору за надання спеціальних дозволів на користування надрами, що наповнюють дохідну частину державного й місцевих бюджетів.

Відповідно до бюджетного законодавства рентну плату за низкою ознак розподіляють між державним і місцевими бюджетами у відсотковому співвідношенні, схематично такий розподіл зображено на рисунку [1]. Збір за надання спеціальних дозволів на користування надрами зараховують тільки до державного бюджету.

Наприклад, частка рентної плати за користування надрами в державному бюджеті 2015 року становила 7,34 % або 36 989,0 млн грн, 2016 року – 6,91 % або 39 699,1 млн грн, 2017 року – 6,28 % або 43 875,5 млн грн. Тоді як цей показник у доходах місцевих бюджетів 2015 року становив 0,37 % або 1 018,7 млн грн, 2016 року – 0,32 % або 1 081,7 млн грн, 2017 року – 0,59 % або 1 103,1 млн грн. [7]. Певні спорадичні кроки в напрямку підвищення частки зарахувань рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу й газового конденсату до місцевих бюджетів уже було зроблено наприкінці 2016 року із затвердженням законодавчо, що 5 % рентної плати за видобуток вуглеводнів скеровуватиметься до місцевих бюджетів [13].

Потрібно зауважити, що якість адміністрування рентної плати за користування надрами в Україні є досить низькою за результатами аудиту ефективності справляння та дієвості контролю за надходженням рентної плати за користування надрами для видобування газу до державного бюджету, який 2017 року провела Рахункова палата України. Однією з основних проблем унаслідок проведеного аудиту було визначено відсутність належного контролю з боку Держгеонадр суб'єктів господарювання щодо ефективності використання наданих їм нафтогазоносних надр. Майже за кожним четвертим чинним спеціальним дозволом на користування ділянкою надр для видобування природного газу впродовж досліджуваного періоду видобуток не здійснювався [8]. Як наслідок – держава втрачає економічну вигоду від надання цим суб'єктам господарювання права користування ділянками надр. За вищевказаних обставин та в межах розпочатого процесу децентралізації доцільно надати повноваження ор-

Рисунок. Розподіл рентної плати за користування надрами та збору за надання спеціальних дозволів на користування надрами між державним і місцевими бюджетами

ганам місцевого самоврядування щодо моніторингу таких процесів і подання ініціативи стосовно припинення дії спеціальних дозволів на користування надрами в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Надходження від збору за надання спеціальних дозволів на користування надрами набагато менші, ніж рентна плата за користування надрами, та 2015 року становили 179,4 млн грн, 2016 року – 433,8 млн грн, 2017 року – 2019,5 млн грн [7]. З огляду на законодавчо визначену участь обласних органів влади в погодженні надання такого дозволу надрокористувачеві, можна розглянути питання щодо зарахування частини такого збору до місцевих бюджетів як частині органу державної влади, що брав участь у наданні адміністративних послуг щодо погодження такого дозволу.

Висновки. Неоднорідність розподілу корисних копалин в Україні та різний ступінь їхнього вивчення за територіально-адміністративною ознакою зумовлюють потребу регіонального вивчення розвитку та відтворення вітчизняної МСБ. Дорожньою картою щодо таких дій мають стати регіональні програми розвитку МСБ, наявність яких закріплено законодавчо, але повноцінно не впроваджено. Відповідно до виявлених недоліків у структурі регіональних МСБ можна визначити головні напрями їхньої оптимізації для досягнення збалансованих показників освоєння: створення бази обліку та зберігання геологічної інформації регіонального рівня, яка забезпечить вирішення оперативних завдань місцевого рівня; визначення темпів видобутку й використання окремих видів корисних копалин, їхніх втрат, терміну забезпеченості розвіданими запасами; визначення пріоритетних напрямів розвитку місцевих мінерально-сировинних комплексів.

В умовах поглиблення децентралізації, зокрема об'єднання територіальних громад та надання їм частини владних повноважень з передбаченими фінансовими ресурсами, відповідальність за розроблення та виконання регіональних програм розвитку МСБ має зростати й регулюватися законодавчо. Програми розвитку мають бути науково та еконо-

мічно обґрунтованими з чітко визначеною метою, містити завдання, стратегічну ціль, напрями використання коштів, показники якості, кількості та відповідну щорічну звітність щодо їхнього виконання й використання асигнувань на їхню реалізацію. Адже регіональний розвиток МСБ – це запорука загальнодержавного розвитку МСБ на шляху до зміцнення ресурсної та національної безпеки України загалом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бюджетний кодекс України: від 08.07.2010 року № 2456-VI// <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Кодекс України про надра від 27.07.1994 року № 132/94ВР// <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80>
3. Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року: Закон України від 21.04.2011 № 3268-VI//<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3268-17>.
4. Про затвердження переліків корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення: Постанова Кабінету міністрів України від 12.12.1994 року № 827-94-п.//<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/827-94-%D0%BF>
5. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади: Постанова Кабінету міністрів України від 01.04.2014 року № 333-2014//<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>
6. Жикаляк М.В. Сучасні тенденції сталого розвитку надрокористування в мінерально-сировинних центрах економічного зростання// Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Геологія. – Київ: ВПЦ “Київський університет”; 1958. – № 56. – С. 36–38.
7. Звіт про виконання Державного бюджету//<http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>
8. Звіт про результати аудиту ефективності справляння та дієвості контролю за надходженням рентної плати за користування надрами для видобування газу до державного бюджету//http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16754489/zvit_24-6_2017.pdf?subportal=main
9. Програма розвитку мінерально-сировинної бази (МСБ) Рокитнівського району Рівненської області на 2013-2015 роки// <http://www.rv.gov.ua/sitenew/rokytnivsk/en/publication/content/24423.htm>
10. Програма розвитку мінерально-сировинної бази Заставнівського району Чернівецької області на 2013–2015 роки//www.zrgha.cv.ua/get/programs/?file=69

11. Програма розвитку мінерально-сировинної бази Іванівського району Одеської області на 2009–2015 роки//<http://ivanivka-rada.odessa.gov.ua/index.php/2011-10-19-14-18-39/31-2011-09-12-06-59-06/2011-09-12-07-02-33/2011-10-14-13-40-52/469-pro-programu-rozvitku-mineralno-sirovinnoji-bazi-ivanivskogo-raonu-odeskoji-oblasti-na-2009-2015-roki>

12. Програма розвитку та промислового освоєння мінерально-сировинних ресурсів Рівненської області на період до 2010 року//<http://oblrada.rv.ua/docs/>

13. Чому більше ренти за газ, нафту і бурштин має надходити до місцевих бюджетів?//<https://news.finance.ua/ua/news/-/422329/vasylgolyan-chomu-bilshe-renty-za-gaz-naftu-i-burshtyn-maye-nadhodyty-do-mistsevyh-byudzhetiv>

14. <http://geoinf.kiev.ua/specdozvoli>

15. <http://ukrgeology.com.ua/>

16. <http://www.geo.gov.ua/>

REFERENCES

1. Budget Code of Ukraine: Law of Ukraine № 2456-VI (2010, July)//zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17. (In Ukrainian).

2. Subsoil Code of Ukraine: Law of Ukraine № 132/94 (1994, July)//<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%20%D1%80> (In Ukrainian).

3. The National program of development of mineral base of Ukraine for period to 2030: Law of Ukraine № 3268-VI (2011, April)//<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3458-15> (In Ukrainian).

4. On approval of lists of minerals of national and local significance: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 827-9 (1994, December)//<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/827-94-%D0%BF> (In Ukrainian).

5. The Concept of Reforming Local Self-Government and Territorial Structure of Power: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 333 (2014, April)//<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80> (In Ukrainian).

6. Zhikalyak M. V. Modern trends in sustainable development of subsoil use in mineral resources centers of economic growth//*Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Heolohia*. – Kyiv: VPTs “Kyivskiy universytet”, 1958. – № 56. – P. 36–38. (In Ukrainian).

7. Reports of the State Budget of Ukraine//<http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477> (In Ukrainian).

8. Report on the results of the audit of the effectiveness of the collection and effectiveness of control over the receipt of rent for the use of subsoil for the extraction of gas to the state budget//http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16754489/zvit_24-6_2017.pdf?subportal=main (In Ukrainian).

9. Program for the development of the mineral base of Rokytnivskiy district of Rivne region for 2013–2015//<http://www.rv.gov.ua/sitenew/rokytnivsk/en/publication/content/24423.htm> (In Ukrainian).

10. Program for the development of the mineral base of Zastavnovskiy district of Chernivtsi region for 2013–2015//<http://www.zrada.cv.ua/get/programs/?file=69> (In Ukrainian).

11. Program for the development of the mineral base of the Ivanovo district of Odesa region for 2009–2015//<http://ivanivka-rada.odessa.gov.ua/index.php/2011-10-19-14-18-39/31-2011-09-12-06-59-06/2011-09-12-07-02-33/2011-10-14-13-40-52/469-pro-programu-rozvitku-mineralno-sirovinnoji-bazi-ivanivskogo-rayon-odeskoji-oblast-na-2009-2015-roki>

12. Program for the development of the mineral base of Rivne region up to 2010//<http://oblrada.rv.ua/docs/> (In Ukrainian).

13. Why more rents for gas, oil and amber should go to local budgets?//<https://news.finance.ua/ru/news/-/422329/vasylgolyan-chomu-bilshe-renty-za-gaz-naftu-i-burshtyn-maye-nadhodyty-do-mistsevyh-byudzhetiv> (In Ukrainian).

14. <http://geoinf.kiev.ua/specdozvoli> (In Ukrainian).

15. <http://ukrgeology.com.ua/> (In Ukrainian).

16. <http://www.geo.gov.ua/> (In Ukrainian).

Рукопис отримано 21.11.2018.

ДО ВІДОМА АВТОРІВ

МІНЕРАЛЬНІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ

З метою подальшого підвищення наукового рейтингу журналу та його дописувачів варто звернути увагу на таке:

1. Обсяг анотації англійською мовою разом з назвою статті, ініціалами та прізвищами всіх авторів має містити до 1800 знаків.

2. Вимоги до анотацій англійською мовою: інформативність (без загальних слів); змістовність (відображення основного змісту статті та результатів досліджень); застосування термінології, характерної для іноземних спеціальних текстів; єдність термінології в межах анотації; без повторення відомостей, що містяться в заголовку статті.

3. Прізвища авторів статей надаються в одній з прийнятих міжнародних систем транслітерації (з української — відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 55 від 27.01.2010 “Про впорядкування транслітерації українського алфавіту латиницею”; з російської — відповідно до “Системы транслитерации Библиотеки конгресса США”). Зазначення прізвища в різних системах транслітерації призводить до створення в базі даних різних профілів (ідентифікаторів) одного автора.

4. Для повного й коректного створення профілю автора дуже важливо наводити місце його роботи. Дані про публікації автора використовуються для отримання повної інформації щодо наукової діяльності організацій і загалом країни. Застосування в статті офіційної, без скорочень, назви організації англійською мовою запобігатиме втраті статей у системі аналізу організацій та авторів. Бажано вказувати в назві організації її відомство за належністю.

5. В аналітичній системі SCOPUS потрібні пристатейні списки використаної літератури латиницею. Можливості SCOPUS дають змогу проводити такі дослідження: за посиланнями оцінювати значення визнання робіт конкретних авторів, науковий рівень журналів, організацій і країн загалом, визначати актуальність наукових напрямів і проблем. Стаття з представленим списком літератури демонструє професійний кругозір та якісний рівень досліджень її авторів.

6. Правильний опис джерел, на які посилаються автори, є запорукою того, що цитовану публікацію буде враховано в процесі оцінювання наукової діяльності її авторів, а отже й організації, регіону, країни. За цитуванням журналу визначається його науковий рівень, авторитетність тощо. Тому найважливішими складниками в бібліографічних посиланнях є прізвища авторів і назви журналів. В опис статті треба вносити всіх авторів, не скорочуючи їхньої кількості. Для уникнення неточностей в ідентифікації авторства й визначення персональних метрик (показників) бібліометрії авторам наукових публікацій потрібно використовувати персональні коди ORCID.

7. Для українсько- та російськомовних статей з журналів, збірників, матеріалів конференцій структура бібліографічного опису така: автори (транслітерація), переклад назви статті англійською мовою, назва джерела (транслітерація), вихідні дані, у дужках — мова оригіналу.

8. Список використаної літератури (References) для SCOPUS та інших закордонних баз даних наводиться повністю окремим блоком, повторюючи список літератури до українсько- та російськомовної частини незалежно від того, містяться в ньому чи ні іноземні джерела. Якщо в списку є покликання на іноземні публікації, їх повністю повторюють у списку, який створюють у латинському алфавіті.

Рукопис статті до редакції автори подають зі своїми підписами.